

Posudek oponenta habilitační práce

Uchazeč	Mgr. Lenka Šedová, Ph.D.
Habilitační práce	Role sestry v úpravě životního stylu u osob s vysokým kardiovaskulárním rizikem
Oponent	doc. PhDr. Andrea Botíková, PhD., MPH
Pracoviště oponenta, instituce	Trnavská univerzita, Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce, Katedra ošetrovateľstva

Väčšina kardiovaskulárnych ochorení vzniká na podklade aterosklerózy, ktorá je výrazne preventibilná. Napriek tomu predstavuje kardiovaskulárna úmrtnosť hlavnú príčinu úmrtí vo vyspelých krajinách. Jednou z možností ako ovplyvniť návyky a vedomosti pacientov s vysokým KVS rizikom je práve vhodná edukácia, poradenstvo a motivácia. Zvolenú tému habilitačnej práce považujem za veľmi aktuálnu a prínosnú pre odbor. Teoretické východiská práce vychádzajú z aktuálnych poznatkov týkajúcich sa kardiovaskulárnych ochorení spôsobených aterosklerózou, ich rizikovými faktormi, rolou sestry pri stanovení KVS rizika a poradenstvom v starostlivosti o osoby s vysokým KVS rizikom. V teoretických východiskách pozitívne hodnotím práve podrobný popis managementu rizikových faktorov KVS ochorení, naopak v nich však vzhľadom na ciele práce absentuje bližší popis edukačného procesu v ošetrovateľstve. Vo výskumnej časti si autorka stanovila dva hlavné ciele. Prvým cieľom bolo popísať edukačný proces riadený sestrou v primárnej a sekundárnej ambulantnej starostlivosti so zameraním na prevenciu KVO. Druhým cieľom bolo zhodnotiť dopad vytvoreného edukačného programu riadeného sestrou u pacientov, ktorí trpia vysokým KVS rizikom. Následne si autorka stanovila výskumné otázky a hypotézy (subhypotézy). Výskumné ciele, otázky a hypotézy sú z metodologického hľadiska formulované správne a zmysluplne. K naplneniu cieľov práce bola zvolená kombinácia metodologických postupov. K splneniu prvého cieľa bol využitý neštandardizovaný dotazník pre sestry – deskriptívna štúdia. Oslovených bolo 1000 sestier pracujúcich v ambulanciách praktických lekárov, internistov a kardiológov. Získané dáta boli štatisticky spracované pomocou programu SASD 1.4.12. K overeniu edukačného programu bola zvolená observačná intervenčná štúdia, kde boli konštruované dve skupiny pacientov – edukačný a kontrolný súbor, kde každý obsahoval 60 osôb s vysokým KVS rizikom. Z metodologického hľadiska nepozorujem žiadne výrazné nedostatky, práve naopak, oceňujem snahu autorky o kombináciu viacerých výskumných metód, pomerne širokej výskumnej vzorky sestier a získanie validných a využiteľných dát. Získané dáta sú prezentované v prehľadných tabuľkách a grafoch. Spracovanie a uvedené výsledky štúdie považujem za premyslené a hodnotné nielen z hľadiska teórie, ale predovšetkým pre ich možnosť uplatnenia v ošetrovateľskej praxi. Autorka uvádza komplexné zhodnotenie získaných výsledkov v rámci kapitoly „diskusia“, ktoré konfrontuje s vedeckými štúdiami doma i v zahraničí. V závere práce autorka jasne a stručne sumarizuje získané výsledky a možnosti ich uplatnenia v odbore. Ciele habilitačnej práce boli naplnené. Z výsledkov vyplýva, že v súčasnej ošetrovateľskej praxi v odbore preventívnej kardiológie absentuje jednotný návod na riadenú edukáciu sestrou v primárnej a sekundárnej starostlivosti. Aj preto veľmi oceňujem v rámci odporúčaní pre prax návrh certifikovaného kurzu kardioprevencie v rámci celoživotného vzdelávania sestier. Autorka preukázala schopnosť efektívne pracovať s odbornou literatúrou v celom texte predloženej habilitačnej práce. Citačná norma bola dodržaná. Zoznam použitej literatúry obsahuje dostatočné množstvo odborných zdrojov od domácich a zahraničných autorov v celkovom počte 234. Drobné výhrady mám k formálnej stránke práce – pod názvami niektorých kapitol absentuje text (1, 2, 2.1, 2.4...), abstrakt rozsahom prevyšuje požadovanú normu.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

1. Aké sú podľa Vás hlavné dôvody nedostatočnej edukácie pacientov v oblasti KV rizikových faktorov zo strany sestier?
2. V diskusii uvádzate limity intervenčnej štúdie. Mala ich aj deskriptívna štúdia?
3. Stručne prosím priblížte obsah a náplň certifikovaného kurzu Krátka intervencia v preventívnej kardiológii.

Záver

Habilitační práce Mgr. Lenky Šedové, Ph.D. „Role sestry v úpravě životního stylu u osob s vysokým kardiovaskulárním rizikem“ **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru ošetřovatelství.

V Trnave dne 1. augusta 2022

.....
podpis oponenta

Posudek oponenta habilitační práce

Jihočeská univerzita

v Českých Budějovicích

Fakulta

Zdravotně sociální fakulta

Habilitační obor

Ošetrovatelství

Uchazeč

Mgr. Lenka Šedová, Ph.D.

Pracoviště

Ústav ošetrovatelství, porodní asistence a neodkladné péče

Habilitační práce

Role sestry v úpravě životního stylu u osob s vysokým kardiovaskulárním rizikem

Oponent

prof. MUDr. Mgr. Alan Bulava, Ph.D.

Pracoviště

Kardiocentrum Nemocnice České Budějovice, a.s.

Text posudku

Habilitační práce autorky je sestavena jako originální výzkum spočívající v deskriptivní části popisujících preventivně edukační činnost sester v ambulancích lékařů primární péče (praktických lékařů) a lékařů specialistů (internisté, kardiologové), na níž navazuje intervenční studie s pacienty podstupující sestrou řízený edukační proces s konkrétně sledovanými cílovými parametry odrážejícími kardiovaskulární riziko. Práce je provázená 17 obrázky a 20 tabulkami a je odkazováno na 234 převážně aktuálních citací z českého i světového písemnictví.

První kapitola shrnuje teoretická východiska. Autorka se zabývá epidemiologií kardiovaskulárních onemocnění (KVO), rizikovými faktory pro jejich vznik a možnostmi jejich ovlivnění. V této kapitole jasně prokázala teoretickou znalost problematiky prevence KVO. Neopomenula kontextuálně zmínit postavení sestry v rámci procesu edukace pacientů, včetně současných kompetencí dle platné legislativy v ČR. Empirická část pak obsahuje již zmíněnou deskriptivní a intervenční studii. Práce je doplněna vcelku čtivou diskusí a rozsáhlejším závěrem, ve kterém ale postrádám výstižnější formulaci nalezených zjištění, popř. imperativ pro změnu legislativy či procesů primární prevence nebo správné klinické a ošetrovatelské praxe.

Po formální stránce nelze mít k práci větších výhrad, v práci se jen ojediněle vyskytuje několik překlepů či nesprávné použití interpunkčních znamének (např. str. 21, 58, 91, ...), obsah některých vět neodpovídá realitě (např. na str. 36: „...ročně v ČR zemře 16000 osob...“ – autorka opomenula dodat, že číslo se vztahuje na osoby zemřelé v důsledku kouření; str. 17 – náklady na zdravotní péči v souvislosti s KVO jsou zde uváděné v bilionech Euro, autorka měla na mysli patrně miliardy Euro (špatný překlad z angličtiny: billion je angl. miliarda), apod.). Poněkud závažněji již působí použití opačného znaménka, kdy autorka tvrdí na str. 45 a 58, že „...optimální hodnoty pro obvod pasu jsou ≥ 94 cm u mužů a ≥ 80 cm u žen.“ Správně je samozřejmě ≤ 94 cm u mužů a ≤ 88 cm u žen. U některých názvů kapitol chybí jejich číselné označení (např. str. 72). Přes tyto drobnosti je však obsahové zpracování teoretické kapitoly výborné a věcně správné, v souladu s aktuálními doporučeními Evropské kardiologické společnosti z r. 2021.

Při hodnocení vlastní výzkumné části habilitační práce je možné konstatovat, že výsledky byly získány pečlivou analýzou poměrně velkého množství dat v deskriptivní části práce, která odpovídají reprezentativnímu vzorku populace českých sester v ambulancích prakt. lékařů a lékařů specialistů (interna, kardiologie). Tato data jasně ukazují, že sestry

v ambulancích prakticky nevykonávají edukační činnost, minimálně nikoliv v souladu s obecnými doporučeními pro edukaci a ve všech jejích fázích. Činnost sester je v tomto ohledu nutné popsat spíše jako informativní. Je samozřejmě otázkou, proč tomu tak je a zda lze v tomto ohledu provést některé strukturální či procesní změny a zda je to společensky žádoucí. Medicínská potřeba je jasná a prokázána, je však také otázkou plátců zdravotní péče, zda takovou činnost v rámci ambulantních výkonů poptávají a v jaké výši ji honorují.

Vlastní intervenční studie se týká 120 subjektů (60 v kontrolní skupině, 60 v intervenované skupině). Autorka ukázala, že cílená edukace s nastavenými zpětnovazebnými mechanismy dokáže, byť jen po 3 měsících, pozitivně ovlivnit BMI, % tuku v těle, obvod pasu a systolický krevní tlak, nikoliv však již laboratorní parametry kardiovaskulárního rizika či kvalitu života měřenou dotazníkem SF-36. Je samozřejmě otázkou, zda statisticky významný výsledek představuje i klinicky podstatnou změnu. Toto hodnocení je však mimo kompetenci sestry (tedy mělo by být hodnoceno lékařem) a navíc je nutné zohlednit poměrně krátkou dobu trvání intervence a v této souvislosti i očekávatelné minimální ovlivnění sledovaných laboratorních parametrů.

Závěrem lze říci, že práce autorky představuje pozitivní přínos pro oblast ošetrovatelství v oboru preventivní kardiologie. Práce potvrdila, že autorka je schopna samostatné vědecké práce.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce:

1. V práci uvádíte, že hodnocení KV rizika je úkolem lékaře. Jak byste toto tvrzení obhájila ve světle toho, že sestra má dle platné české legislativy přiznány edukační kompetence a součástí edukace, resp. její první fázi, musí být diagnostika a posouzení problémů pacienta?
2. V intervenční studii se vůbec nezabýváte rizikovým faktorem kouření, proč to?

Závěr

Habilitační práce Mgr. Lenky Šedové, Ph.D. „Role sestry v úpravě životního stylu u osob s vysokým kardiovaskulárním rizikem“

splňuje

požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru ošetrovatelství a splňuje taktéž všechny podmínky dle § 72 Zákona o vysokých školách č. 111/1998 Sb., v platném znění a

doporučuji proto,

aby po úspěšné obhajobě habilitační práce byla Mgr. Lence Šedové, Ph.D.

přiznána vědecko-pedagogická hodnost docent v oboru ošetrovatelství.

V Českých Budějovicích dne 20.8.2022

.....
prof. MUDr. Mgr. Alan Bulava, Ph.D.

Posudok oponenta habilitačnej práce

Meno a priezvisko uchádzača: Mgr. Lenka Šedová, Ph.D.
Názov habilitačnej práce: Role sestry v úprave životného štýlu u osôb s vysokým kardiovaskulárnym rizikom
Oponent: doc. PhDr. Andrea Solgajová, PhD.
Pracovisko oponenta: Katedra ošetrovateľstva, FSVaZ UKF v Nitre, SR

Celkové zhodnotenie aktuálnosti a prínosu zvolenej témy habilitačnej práce

Téma habilitačnej práce je vysoko aktuálna špecificky pre oblasť ošetrovateľstva a celkovo pre oblasť prevencie kardiovaskulárných ochorení. Vo vyspelých krajinách predstavujú kardiovaskulárne ochorenia hlavnú príčinu úmrtia, preto je dôležité aby sa táto problematika dostala do záujmových oblastí výskumníkov aj v ošetrovateľstve. Práve vhodnou edukáciou, poradenstvom a motiváciou je možné ovplyvniť návyky a vedomosti u osôb/pacientov s vysokým kardiovaskulárnym rizikom. Autorka v predkladanej habilitačnej práci poukazuje na dôležitosť a význam edukačného procesu v primárnej a sekundárnej ambulantnej starostlivosti o ľudí s vysokým kardiovaskulárnym rizikom. Vo výskume sa priamo zameriava intervenčnou štúdiou na overenie efektu vytvoreného edukačného programu, čo významným spôsobom vyzdvihuje aplikačný prínos výskumu predkladanej habilitačnej práce. Obzvlášť oceňujem, že náplňou edukačného programu bolo ovplyvnenie rizikových faktorov kardiovaskulárných ochorení (odvykanie fajčenia, úprava fyzickej aktivity, úprava stravovania, duševná hygiena) a poradenstvo s využitím motivačných rozhovorov na základe dlhodobej skúsenosti a výcviku autorky predkladanej habilitačnej práce. Týmto autorka preukazuje svoju odbornosť a kompetentnosť v skúmanej problematike.

Habilitačná práca je napísaná v rozsahu 123 strán, okrem príloh. Habilitačná práca obsahuje štyri prílohy. Jednotlivé kapitoly sú logicky štruktúrované. *Teoretické východiská* autorka predkladanej habilitačnej práce predstavuje v štyroch podkapitolách v spojitosti s výskumnou problematikou. Bližšie autorka popisuje kardiovaskulárne ochorenia spôsobené aterosklerózou, ich rizikové faktory, roly sestier pri stanovení kardiovaskulárneho rizika ako aj nevyhnutné postupy pre zmenu životného štýlu u osôb s vysokým kardiovaskulárnym rizikom. Pri spracovaní teoretických východísk a interpretácii výsledkov v diskusii autorka použila 234 zdrojových dokumentov, prevažne zahraničných, ktoré sú uvedené v zozname literatúry. Autorka predkladanej habilitačnej práce preukázala schopnosť príkladného vypracovania teoretických východísk práce na základe precíznej analýzy literárnych zdrojov, čím vytvorila širokú základňu poznatkov pre skúmanie zvolenej problematiky.

Cieľom práce bolo popísať edukačný proces v primárnej a sekundárnej ambulantnej starostlivosti o chorých s vysokým kardiovaskulárnym rizikom. Zároveň bolo cieľom vytvoriť a overiť edukačný program zameraný na starostlivosť o osoby s vysokým kardiovaskulárnym rizikom. Autorka formuluje tri výskumné otázky a jednu hlavnú výskumnú hypotézu so špecifikovaním ďalších subhypotéz (9). Bližšie autorka detailne popisuje operacionalizáciu pojmov (premenných).

Ciele habilitačnej práce boli naplnené.

Zvolené metódy habilitačnej práce

Autorka využila kombináciu metodologických postupov, práca obsahuje deskriptívnu (observačnú), a intervenčnú štúdiu. V observačnej štúdiu sa na výskume zúčastnilo celkovo 1000 respondentov (všeobecných sestier z ordinácii praktických lekárov, ambulantlych internistov a kardiológov). Výber tejto vzorky bol zvolený na základe požiadaviek reprezentatívnosti z hľadiska krajov, veku a odborov. Preto silnou stránkou je popri samotnom počte respondentov aj štruktúra súboru, ktorá zodpovedá charakteristikám populácie. Pre zber dát bol použitý neštandardizovaný dotazník pre sestry zameraný na zhodnotenie edukačného procesu a na jeho priebeh. Dotazník je súčasťou príloh. Pre štatistické spracovanie dát vzťahujúcich sa k tejto štúdiu použila autorka deskriptívne charakteristiky (početnosti, relatívne početnosti) a Pearsonov chí-kvadrát test pre porovnanie rozdielov skupín. V intervenčnej štúdiu hodnotila autorka výskumom efekt edukačnej intervencie. Respondenti boli rozdelení do dvoch skupín rovnomerne (rovnaký počet žien a mužov v oboch súboroch). Celkovo išlo o 120 respondentov (60 intervenčná skupina; 60 kontrolná skupina) vybraných na základe zadefinovania vstupných a vylučovacích kritérií. Samotná intervencia trvala 12 týždňov u každého pacienta. Metódami zberu dát v intervenčnej štúdiu boli štandardizovaný dotazník SF-36 a vyšetrenie nasledovných parametrov: BMI, obvod pásu, celkový tuk, celkový cholesterol, HDL, LDL a triglyceridy, TK. Súčasťou intervenčnej štúdie bola edukácia v dĺžke 12 týždňov. Kontrolnej skupine respondentov nebola poskytnutá 12 týždňová edukačná intervencia, prebiehala štandardná edukácia v ordinácii lekára. Pre štatistické spracovanie intervenčnej štúdie autorka použila priemer, medián a medzikvartilové rozpätie (IQR) a porovnanie medzi skupinami pacientov (intervenčnej a kontrolnej skupiny) bolo realizované neparametrickým testom (Mann Whitneyho U test) s následným s post-hoc testovaním rozdielov v oboch skupinách. Výskum prebiehal v súlade so zachovaním všetkých etických princípov, získaním informovaného súhlasu respondentov a so súhlasom etickej komisie ZSF JU.

Z metodologického hľadiska práca spĺňa základné požiadavky kladené na daný typ práce.

Vedecký význam dosiahnutých výsledkov

Výsledky sú štruktúrované v dvoch častiach: výsledky deskriptívnej štúdie a výsledky intervenčnej štúdie. V oboch štúdiách sú spracované a interpretované výsledky prehľadne aj v tabuľkách (celkovo 20 tabuliek). Pre lepšiu názornosť a vizualizáciu porovnania efektu edukačného programu autorka prezentuje výsledky intervenčnej štúdie v grafoch resp. obrázkoch (forest graf; box plot).

Získané výsledky z rozsiahleho súboru respondentov a z náročného dizajnu experimentálnej (intervenčnej) štúdie významným spôsobom rozširujú absentujúce poznatky pre oblasť edukácie (edukačného pôsobenia sestry) v rámci primárnej a sekundárnej zdravotnej starostlivosti v oblasti prevencie a liečby kardiovaskulárnych ochorení. Výsledky podporujú význam edukačného programu zameraného na starostlivosť o osoby s vysokým kardiovaskulárnym rizikom. Výskumy tohto typu významne napomáhajú posilňovať pozíciu ošetrovateľskej starostlivosti v systéme zdravotnej starostlivosti.

Diskusia je štruktúrovaná v dvoch častiach, v ktorých autorka zistenia svojich štúdií interpretuje a diskutuje so zisteniami/tvrdeniami iných autorov. V rámci intervenčnej štúdie autorka uvádza aj limity.

Na základe zistení možno konštatovať, že edukácia v súčasnosti v ambulanciách primárnej a sekundárnej starostlivosti nie je postačujúca a plnohodnotná. Absentuje najmä stanovenie edukačných cieľov, a/aj reflexia o dosiahnutí stanovených edukačných cieľov. Aplikovaním edukačného programu bol preukázaný efekt na niektorých sledovaných parametroch u pacientov v intervenčnej skupine – zníženie MBI, obvodu pásu, celkového tuku

a systolického tlaku. Vzhľadom na tieto zistenia ako aj na absenciu jednotného návodu na riadenú edukáciu sestrou v primárnej a sekundárnej starostlivosti v súčasnosti považujem predkladanú habilitačnú prácu za veľmi prínosnú. *Prínos práce vnímam nielen v rovine rozvoja ošetrovateľskej praxe návrhom a implementáciou štandardizovaného edukačného postupu pre primárnu a sekundárnu ambulantnú starostlivosť, ale aj v poskytnutí empirického dôkazu pre potreby posilnenia bodovej hodnoty kódu edukácie.* Výsledky habilitačnej práce sú prínosné rovnako pre oblasť vzdelávania v ošetrovateľstve, nakoľko autorka predkladá pripravený materiál ako podklad pre celoživotné vzdelávanie sestier pre oblasť primárnej a sekundárnej zdravotnej starostlivosti.

Výsledky habilitačnej práce sú prínosné a významné pre oblasť vzdelávania, výskumu a ošetrovateľskú prax.

Autorka preukázala schopnosť erudovaného a adekvátneho používania metodologických princípov, splnila stanovený cieľ habilitačnej práce a priniesla významné poznatky pre ošetrovateľstvo ako vedný odbor.

Dotazy oponenta k obhajobe habilitačnej práce a námety do diskusie:

1. Pri charakteristike súboru intervenčnej štúdie prezentujete zaradenie osôb do skupín – intervenčnej a kontrolnej. Aký bol najčastejší dôvod ukončenia spolupráce a participácie vo výskume zo strany pacienta (osoby) v oboch skupinách?
2. Aké prioritné kroky by ste navrhovali pre tvorbu zdravotnej politiky v ČR na základe Vašich zistení pre podporu edukácie ako nevyhnutnej súčasti starostlivosti o osoby s vysokým kardiovaskulárnym rizikom?
3. Vidíte nejaké možnosti zmeny pre skvalitnenie a posilnenie úrovne vzdelania sestier aj v pregraduálnom vzdelávaní (napr. v rozsahu hodín, zaradenie do teoretickej a praktickej časti vzdelávania a pod.)?

Záver

Habilitačná práca Mgr. Lenky Šedové, Ph.D. „Role sestry v úprave životného štýlu u osôb s vysokým kardiovaskulárnym rizikom“ spĺňa požiadavky štandardne kladené na habilitačné práce v odbore ošetrovateľstvo.

V Nitre, 18. august 2022

doc. PhDr. Andrea Solgajová, PhD.
oponent